

FRÁSÖGN*af Norðurlandaráðsþingi í Kaupmannahöfn 1.–3. nóvember 2016*

Norðurlandaráðsþing var haldið í Kristjánsborgarhöll í Kaupmannahöfn dagana 1.–3. nóvember 2016. Fyrir Íslands hönd sóttu þingið Silja Dögg Gunnarsdóttir, nýkjörinn formaður Íslandsdeildar Norðurlandaráðs, Brynjar Níelsson, Ásmundur Friðriksson, Björt Ólafsdóttir og Steingrímur J. Sigfússon. Þórunn Egilsdóttir, varaformaður Íslandsdeildar Norðurlandaráðs, sótti þingið hvort tveggja sem meðlimur Norðurlandaráðs og sem forseti Alþingis, en hún fundaði meðal annars með forsetum hinna norrænu þinganna.

Eygló Harðardóttir, félags-, húsnaðismála- og samstarfsráðherra, kom til Kaupmannahafnar á þingið og var þar jafnframt sem staðgengill forsætisráðherra. Aðrir ráðherrar sem sóttu þingið voru Sigrún Magnúsdóttir umhverfisráðherra og Illugi Gunnarsson menntamálaráðherra.

Meðal helstu umræðuefna á Norðurlandaráðsþingi voru flóttamannamál, sjálfbærnimarkmið Sameinuðu þjóðanna og umsókn Færeyinga um fulla aðild að Norðurlandaráði og Norrænu ráðherranefndinni. Samþykkt var að opna skrifstofu á vegum Norðurlandaráðs í Brussel og landsdeildir Finnlands og Íslands lögðu fram sameiginlega tillögu um að gera finnsku og íslensku að fullgildum vinnutungumálum í Norðurlandaráði til jafns við skandinavísku málin. Britt Lundberg frá Álandseyjum var kjörin forseti Norðurlandaráðs fyrir árið 2017.

Norðurlandaráðsþing er helsti viðburður ársins í norrænu samstarfi. Þar koma saman þeir þingmenn sem sitja í Norðurlandaráði, fjöldi norrænna ráðherra og gestir frá Eystrasaltsríkjunum, Rússlandi og fleiri löndum og stofnunum.

Þátttaka Íslendinga markaðist að þessu sinni nokkuð af þingkosningunum sem haldnar voru á Íslandi 29. október sl. og færri sóttu þingið en oft áður.

Norðurlandaráð æskunnar (UNR) hélt árlegt þing sitt helgina fyrir Norðurlandaráðsþing. Þar voru saman komnir fulltrúar aðildarsamtaka UNR auk áheyrnarfulltrúa, samtals 85 manns. Meðal annars var rætt um frjálsa för á Norðurlöndum, hugmyndir um sameiginlegan norrænan ríkisborgararétt, olíuvinnslu og umhverfisvernd á norðurslóðum og stöðu Færeyja í Norðurlandaráði. Daninn Espen Krogh frá Ungliðasambandi norrænna íhaldsmanna var kosinn forseti Norðurlandaráðs æskunnar fyrir árið 2017.

Að venju héldu flokkahópar Norðurlandaráðs fundi mánudaginn fyrir setningu þingsins. Að þeim loknum buðu stofnanir Sameinuðu þjóðanna, sem hafa bækistöð í Kaupmannahöfn, þingmönnum Norðurlandaráðs til fundar í „FN Byen“, miðstöð Sameinuðu þjóðanna í borginni, til að ræða sjálfbærnimarkmið Sameinuðu þjóðanna.

Á fundinum kom fram að Norðurlandaráð hygðist beita sér af krafti fyrir innleiðingu markmiðanna og hefði skipað vinnuhóp undir stjórn norsku þingkonunnar Sonja Mandt til að vinna að framgangi þeirra á Norðurlöndum og á alþjóðavettvangi.

Þriðjudaginn 1. nóvember voru á dagskrá fundir nefnda Norðurlandaráðs, fundir nefndanna með ráðherrum og jafnframt fundir forsætisnefndar Norðurlandaráðs með rússneskum þingmönnum. Eftir hádegi bauð Margrét Danadrottning til móttöku í Kristjánsborgarhöll.

Sjálfbærnimarkmið Sameinuðu þjóðanna voru á ný til umfjöllunar á leiðtogafundi í upphafi Norðurlandaráðsþings þriðjudaginn 1. nóvember þegar forsætisráðherrar Norðurlanda ræddu við þingmenn Norðurlandaráðs.

Sérstök áhersla var lögð á jafnrétti kynjanna í tengslum við sjálfbærnimarkmiðin. Sú áhersla kom fram í ávarpi Eyglóar Harðardóttur, staðgengils forsætisráðherra Íslands, en hún sagði meðal annars: „Mikilvægi kynjajafnréttis og valdeflingar kvenna er rauði þráðurinn í gegnum öll heimsmarkmiðin og ekki að ástæðulausu. Konur og stúlkur eru meira en helmingur íbúa jarðar. Þær verða oft verr fyrir barðinu á fátækt, loftslagsbreytingum, skorti á heilbrigðisþjónustu og efnahagskreppum og það er gríðarlega mikilvægt, nú sem aldrei fyrr, að tryggja jafnrétti og valdeflingu stúlkna og kvenna um heim allan. Ísland eins og önnur Norðurlönd styður fast við mikilvægi kynheilbrigðis og réttinda því tengdu, þar sem við erum sannfærð um að sá þáttur sé mikilvæg breyta við að ná jafnrétti. Þannig geta Norðurlöndin í sameiningu komið sterk inn við framkvæmd heimsmarkmiðanna.“

Landsdeildir Íslendinga og Finna í Norðurlandaráði lögðu fram sameiginlega tillögu fyrir þingið um að íslenska og finnska verði vinnutungumál í Norðurlandaráði með sama hætti og sænska, danska og norska. Sú tillaga verður tekin til umfjöllunar í forsætisnefnd Norðurlandaráðs þar sem meðal annars Silja Dögg Gunnarsdóttir og Steingrímur J. Sigfússon eiga sæti.

Á þinginu var samþykkt tillaga um að opna skrifstofu með einum starfsmanni á vegum Norðurlandaráðs í Brussel til að styrkja tengslin við Evrópuþingið. Mjög skiptar skoðanir hafa verið í Norðurlandaráði um þessa tillögu sem upphaflega kom frá flokkahópi miðjumanna. Steingrímur J. Sigfússon talaði meðal annars gegn henni á þinginu og taldi að lítið mundi áorkast með einum starfsmanni. Hann sagðist þó vilja ræða hvernig hægt væri með öðrum hætti að styrkja samstarfið við Evrópuþingið.

Miklar umræður urðu á þinginu um Nord Stream 2, fyrirhugaða gasleiðslu Rússa um Eystrasaltið. Flokkahópur hægrimanna lagði fram tillögu þess efnis að tilmælum verði beint til ríkisstjórna Norðurlanda um að láta kanna málið á grundvelli umhverfis-, öryggis-, varnar- og utanríkismála, að samráð verði haft við önnur ríki við Eystrasalt og að málinu verði komið á framfæri við framkvæmdastjórn ESB.

Fjárhagsáætlun norræns samstarfs fyrir árið 2017 var samþykkt á þinginu nokkurn veginn ágreiningslaust. Steingrímur J. Sigfússon lýsti ánægju með að fjárhagsramminn væri óbreyttur frá fyrra ári og að niðurskurðartímabili síðustu ára væri þar með vonandi lokið. Hann sagðist þó óska eftir auknu fjármagni til norræns samstarfs, enda væri nóg af stórum verkefnum framundan, meðal annars á sviði loftslagsmála, sjálfbærrar þróunar, málefna norðurslóða og í hefðbundnum kjarna norræns samstarfs á sviði menningarmála, rannsókna og svo framvegis. Steingrímur nefndi einnig að efla þyrfti samstarfið í flokkahópnum og veita þeim aukið fjármagn.

Um miðjan október sl. lagði færeyska landsstjórnin fram umsókn um fulla og sjálfstæða aðild Færeyja að Norðurlandaráði og Norrænu ráðherranefndinni. Sjálfstjórnarsvæðin á Norðurlöndum, það er að segja Færeyjar, Grænland og Álandseyjar, hafa nú þegar töluverðan rétt í norrænu samstarfi samkvæmt Álandseyjaskjalinu sem samþykkt var 2007. Færeyingar vilja þó ganga lengra og öðlast aðild til jafns við Danmörku, Finnland, Ísland, Noreg og Svíþjóð og jafnframt greiða til samstarfsins á sömu forsendum og áður nefnd lönd.

Töluverðar umræður urðu um umsóknina, einkum voru það færeyskir og danskir stjórnámálamenn sem skiptust á skoðunum. Danski jafnaðarmaðurinn Henrik Dam Kristensen, sem gegnir embætti forseta Norðurlandaráðs á þessu ári, sagði að breyta þyrfti dönsku stjórnarskránni og Helsingfors-sáttmálanum, sem er grundvöllur norræns samstarfs, ef veita ætti Færeyingum fulla aðild, og að stjórnámálamenn ættu að fara varlega í slíkar breytingar. Mikkel Dencker, þingmaður Danska þjóðarflokksins og varaforseti Norðurlandaráðs, benti á að Norðurlandaráð væri skilgreint sem samstarf fimm fullvalda ríkja, og að eitt þeirra væri danska samveldið. Færeyjar væru í danska samveldinu og tækju þátt í alþjóðastarfi sem hluti af því. Hann benti jafnframt á að Færeyjar hefðu hlutfallslega marga fulltrúa í dönsku landsdeildinni miðað við fólksfjölda.

Jenis af Rana, þingmaður færeyska Miðflokksins, sagði að allir stjórnmalaflokkar í Færeyjum styddu umsóknina og að í henni fælist ósk um jafnræði. Hann undraðist að ekki væri fullur stuðningur við hana meðal annarra norrænna landa.

Hogni Hoydal, sjávarútvegsráðherra Færeyja og formaður Þjóðveldisflokksins, sagði að Færeyjar hefðu fyrst óskað eftir fullri aðild árið 1976 og ítrekað eftir það. Hann benti á að Færeyingar væru sérstök þjóð með eigið tungumál og stofnanir og eigin sjálfsmynd. Hann sagði að ef menn hefðu einblínt á lagalegar hindranir í tengslum við stofnun Norðurlandaráðs árið 1952 og síðar stofnun Norrænu ráðherranefndarinnar hefði ekkert orðið úr þeim fyrirætlunum. Hann benti jafnframt á að Norðurlönd hefðu verið í fararbroddi varðandi það að viðurkenna þjóðir í stað þess að leggja aðeins áherslu á tiltekin þjóðréttarleg fyrirbæri.

Eins og tíðkast hefur síðustu árin voru öll verðlaun Norðurlandaráðs afhent við hátíðlega athöfn í tengslum við þingið. Friðrik, krónprins Dana, og Mary krónprinsessa voru viðstödd verðlaunaathöfnina sem fram fór í tónlistarhúsi danska ríkisútvarpsins í Kaupmannahöfn.

Arnar Már Arngrímsson hlaut barna- og unglingabókmenntaverðlaun Norðurlandaráðs fyrir bókina „Sölvasaga unglings“. Bókmenntaverðlaunin komu í hlut sænska rithöfundarins Katarinu Frostenson fyrir ljóðabókina „Sånger och formler“. Umhverfisverðlaunin voru veitt fyrir smáforritið „Too Good To Go“ sem auðveldar veitingastöðum og matvælafyrirtækjum að selja almenningi umframmatvæli. Daninn Hans Abrahamsen hlaut tónlistarverðlaun Norðurlandaráðs fyrir söngbálkinn „Let Me Tell You“. Norski kvikmyndaleikstjórinn og handritshöfundurinn Joachim Trier, handritshöfundurinn Eskil Vogt og framleiðandinn Thomas Robsahm hlutu kvikmyndaverðlaun Norðurlandaráðs fyrir myndina „Louder Than Bombs“.

Kosningar til nefnda og forystustarfa í Norðurlandaráði fyrir árið 2017 fóru fram í lok þingsins. Britt Lundberg, þingmaður Miðflokksins á Álandseyjum, var kjörin forseti Norðurlandaráðs fyrir árið 2017 og Juho Eerola, þingmaður Sannfinna, var kosinn varaforseti. Íslenskir þingmenn fengu sæti í forsætisnefnd og þremur fagnefnda Norðurlandaráðs, meðal annars kom embætti varaforseta velferðarnefndar í hlut Íslendinga, en í ljósi þess að eftir er að kjósa nýja Íslandsdeild Norðurlandaráðs í kjölfar þingkosninganna verður skipan Íslendinga í nefndirnar tekin til endurskoðunar síðar.

Frekari upplýsingar fást hjá ritara Íslandsdeildar Norðurlandaráðs og á vefsvæðinu www.norden.org.